

AGAPELE – MESELE FRĂȚEȘTI CE ÎNSOȚEAU EUHARISTIA ÎN PRIMELE VEACURI

Agapele (ἀγάπαι – în Noul Testament anume la plural: *Iuda 1:12* – de la ἀγάπη = iubire, dragoste) erau mesele frățești, cu scop filantropic (social), care au însoțit Liturghia primară, fără ca ele însele să aibă vreun rol sacramental. Până pe la jumătatea secolului al II-lea ele erau organizate înainte de Liturghie apoi, din motive disciplinare și ascetice au fost transferate după slujba euharistică, iar spre sfârșitul secolului al IV-lea au dispărut.

Istoria lor se pare că are rădăcini în tradiția iudaică (așa cum menționează Talmudul, *Tipicul* comunității de la Qumran, Filon din Alexandria ș.a.) și au fost preluate și de Sfinții Apostoli, fiind menționată în Sfânta Scriptură (Fapte 6; I Corinteni 11; Iuda 1; II Petru 2), apoi în *Didahia* și la unii părinți apostolici: Ignatie Teoforul, Ipolit Romanul și alți scriitori ai secolului al III-lea.¹ Mai mult decât atât, Sfânta Scriptură arată povara grea care era pe umerii apostolilor în a organiza aceste mese, și de aceea Biserica a instituit treapta diaconiei – în primul rând pentru această slujire.

Se știe că, încă din secolul I, agapele au devenit motivul unor certuri și neorânduieli, contrare spiritului creștin în general, dar, mai ales, stării duhovnicești necesare pentru împărtășirea cu Sfintele Taine. De aceea, pe la jumătatea secolului al II-lea, agapele erau organizate după Liturghie și doar cu scop caritativ. Tot atunci se generalizează ideea împărtășirii pe nemâncate, chiar dacă regula a fost fixată oficial abia în anul 393, la Sinodul din Hipone (și în mod repetat la Cartagina, în anul 419) – ceea ce nu exclude existența unor excepții pentru regula ajunării, chiar și la vremea aceea.

La începutul secolului al IV-lea Sfinții Părinți aveau păreri diferite privind folosul agapelor. Cei mai mulți – negative. Ca dovadă, Canonul 28 al Sinodului de la Laodicea (364) le interzice. Se pare însă că ele au mai existat, de vreme ce Sinodul Trulan (691) – Canonul 74 este nevoit să repete (mai categoric) interdicția de la Laodicea.

În Apus agapele au existat până prin secolul al VIII-lea, dar au dispărut de la sine, fără să fie interzise în mod expres.

Așa cum consideră specialiștii, dispariția definitivă a agapelor are două motive principale:

1. Imposibilitatea de a organiza agapele în zilele de duminici și sărbători imediat după Liturghie și pe lângă biserică (mai ales că se înmulțiseră bisericile, iar numărul de clerici era mai mic pentru fiecare din ele).

2. Organizarea unui sistem de ajutorare socială mai organizat și mai eficient, fără ca acesta să fie legat strâns de Liturghie și de zilele praznicale.

Trebuie să menționăm că, mai ales în secolul al XX-lea, a existat (și încă mai există) pe alocuri tendința de a restabili obiceiul agapelor, dar mai mult ca o continuare a

¹ Cf. М. СКАБАЛАНОВИЧ, *Толковый Типикон*, Moscova, 1995, pp. 49-54, 76-85. O carte întreagă, deosebit de importantă, despre *agape* a scris: П. СОКОЛОВ, *Агаты или Вечери Любви в древнехристианском мире*, Сергиев Посад, 1906, disponibilă și pe <http://www.krotov.info>.

comuniunii (κοινωνία) euharistice, și nu cu scop filantropic – căci așa a fost înțeles sensul vechilor agape, deci având și un sens profund spiritual și chiar mistic. Trebuie însă să menționăm că, în viziunea Bisericii, comuniunea duhovnicească nu se poate realiza prin astfel de mese, ci exclusiv prin împărtășirea euharistică din același potir.² Părerea denaturată de care vorbim pornește de la ideea că vechile agape erau mai mult decât o manifestare filantropică. Aceasta și pentru că agapa se termina cu „sărutarea păcii”. Dar adevărul e că „sărutarea păcii” avea loc între agapă și euharistie, iar în cele din urmă a devenit element al euharistiei (și anume la începutul părții ei principale) și nu al agapei – ceea ce arată înțelesul primar al acestei sărutări frățești.

Trebuie deci să reafirmăm că agapele nu au avut niciodată un rol sacramental, ci unul pur social și filantropic, legat de necesitățile și posibilitățile primelor comunități creștine.³

² Dacă ar fi așa, atunci toate mesele de după întrunirile și slujbele ecumenice ar avea sensul restabilirii comuniunii liturgice și duhovnicești.

³ Subcapitolul reprezintă o sinteză a studiului părintelui Mihail JELTOV, *Azana // ΠΘ*, vol. 1, pp. 214-218.